

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет/інститут

Коломийський навчально-науковий інститут

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Вступ до слов'янської філології

Освітня програма «Середня освіта (Українська мова і література)»

Спеціальність 014 Середня освіта

Спеціалізація 014.01 Українська мова і література

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “31” серпня 2023 р.

м. Коломия, 2023

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Вступ до слов'янської філології
Викладач (-і)	Канд. філолог. наук, доцент Васильчук М.М.
Контактний телефон викладача	4-46-60
Е-mail викладача	mykolavasylychuk@ukr.net
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	3 кредити ECTS (90 годин)
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua
Консультації	Очні консультації: 30 годин. Середа, 13.30–15.30. Кафедра філології, 309 ауд. Онлайн консультації: 30 год. Розклад присутності викладача: субота, 13.30–15.30.
2. Анотація до курсу	
<p>У процесі вивчення курсу “Вступ до слов'янської філології” передбачається засвоєння найголовніших історико-мовних процесів у різних групах слов'янських мов, набуття вмінь критично і творчо розглядати відомі в історичній мовознавчій науці погляди на проблемні та дискусійні питання походження слов'янських мов, формування літературних мов, виникнення письма та книгодрукування у слов'ян, розвиток славістичної думки в Україні та за кордоном тощо. Значну частину часу відводиться на ознайомлення з: праслов'янською мовою, фонетичними змінами в системі голосних праслов'янської мови, фонетичними процесами в системі голосних праслов'янської мови, які пройшли внаслідок дії закону відкритого складу, фонетичними процесами в системі приголосних праслов'янської мови, зокрема, явищем палаталізації з j та перед голосними переднього ряду, наслідками цих змін та процесів у різних слов'янських мовах. Розглядаються основні тенденції формування граматичних категорій у праслов'янській мові та порівнюється лексичний склад сучасних слов'янських мов, порівнюється спільне та відмінне у походженні лексичних одиниць.</p> <p>В результаті прослуховування пропонованого курсу студенти вчать застосовувати набуті знання і вміння при вивченні історико-лінгвістичних курсів, таких як старослов'янська мова, історія мови, історична граматики мови, історія літературної мови, діалектологія, а також інших філологічних дисциплін.</p> <p>Курс “Вступ до слов'янської філології” дає можливість здобувачам вищої освіти у діалозі культур пізнавати слов'янські народи, їх мову, традиції, формуватись як національно-мовна особистість, котра здатна творчо, вільно самовиражатись рідною мовою у різних сферах людського спілкування, пропагувати її та вміти порівнювати з іншими слов'янськими мовами</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>“Вступ до слов'янської філології” має на меті створення лінгвістичної бази для подальшого вивчення української та слов'янських мов і філологічних дисциплін, дати уявлення про праслов'янську та різні слов'янські мови, про слов'ян у давні часи, висвітлити питання походження і розвитку писемності та книгодрукування у слов'ян, познайомити з історією та сучасним станом слов'янської філології; навчити студентів аналізувати мовні особливості споріднених мов, співставляти, проводити паралелі, з'ясувати причинно-наслідкові зв'язки, робити висновки щодо походження та історії розвитку мов, всебічне розуміння мовних явищ не ізольовано, а у зв'язках з відповідними явищами в споріднених мовах. Активізувати самоудосконалення мовних навиків, розширення лінгвістичного світогляду студентів, розвиток мовного чуття</p>	
4. Результати навчання (компетентності)	

1. Вільно спілкуватися з професійних питань державною мовою усно і письмово, використовувати її для організації ефективної комунікації та навчання.
2. Знати і розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію української мови і літератури, вміти застосовувати набуті знання у професійній діяльності.
3. Знати норми української літературної мови та вміти їх застосовувати у практичній діяльності.
4. Характеризувати регіональні особливості фольклору та діалектного мовлення, застосовувати набуті знання під час проходження відповідних практик та в практичній роботі вчителя.
5. Організовувати процес свого навчання і самоосвіти (самостійної роботи); професійнометодичну та навчальну діяльність.
6. Дотримуватись правил сталого розвитку, берегти фізичне та психо-емоційне здоров'я.
7. Мати навички пошуку, обробки та аналізу інформації з різних джерел, кваліфіковано презентувати результати професійної (педагогічної, наукової, інноваційної) діяльності із застосуванням сучасних інформаційних технологій.
8. Осмислювати літературознавчі концепції, володіти методами літературознавчих досліджень, компаративного аналізу, інтерпретувати твори української та зарубіжної художньої літератури, усної народної творчості.
9. Уміти аналізувати й застосовувати у практичній діяльності набуті знання про закономірності літературного процесу на діахронному і синхронному зрізах і творчість знакових письменників у національному і світовому контексті.
10. Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.
11. Діагностувати індивідуальні навчальні особливості учнів та опікуватися різними категоріями учнів з особливими освітніми потребами під час планування та навчання.
12. Усвідомлювати рівні можливості колег та учнів, задіяних у навчально-виховному процесі (расові, гендерні, релігійні, політичні тощо), встановлювати ефективну комунікацію з представниками різних субкультур.
13. Мати навички відбирати навчальний матеріал, що відповідає процесу комунікації й посилює та доступний для учнів різних вікових груп у закладах середньої освіти, передбачати можливі навчальні проблеми, з якими учні можуть зіткнутися на уроці.
14. Бути здатним визначати рівень особистісного і професійного розвитку, моделювати індивідуальну освітню траєкторію.
15. Використовувати знання іноземних мов для успішної комунікації у професійній діяльності.
16. Організовувати та проводити виховні заходи в навчальних закладах.
17. Уміти аналізувати, систематизувати та узагальнювати результати наукових досліджень у сферах літературознавства, мовознавства, методики вивчення фахових дисциплін; оцінювати результати власних наукових досліджень з використанням сучасних методів науки, інформаційних та інноваційних технологій.
18. Оцінювати розвиток мовознавчої, літературознавчої думки від давнини до сучасності, знати відомі праці українських і зарубіжних філософів, лінгвістів, культурологів, літературознавців.
19. Реалізовувати громадянські права і обов'язки, соціальну і громадянську відповідальність, дотримуватись правових та етичних норм у вирішенні конфліктних ситуацій.
20. Дотримуватись правил академічної доброчесності.

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу	
Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	12 годин
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18 годин
самостійна робота	60 годин

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий		
<i>1</i>	<i>014 Середня освіта</i>	<i>1</i>	<i>Вибірковий ВНЗ</i>		
Тематика курсу					
Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання , год	Вага оцінк и	Термін виконання
Тема 1. <i>Філологія як комплекс лінгвістичних дисциплін. Текст – „вихідна реальність” філології.</i> 1. Філологічні науки і дисципліни. Зв'язок	Лекція, практичне заняття, самостійна робота	1. Лучик В.В. Вступ до слов'янської філології: підручник. Київ: Академія, 2013. С. 7-15. 2. Кочерган М.П. Вступ до мовознав-	2 год. 2 год. опрацювати відповідні джерела	5 балів	Згідно з електронним розкладом

<p>філології з іншими дисциплінами.</p> <p>2. Філологія як комплекс лінгвістичних дисциплін. Філологічні науки і дисципліни: мовознавство, літературознавство, фольклористика, археографія, палеографія, текстологія. Текст – „вихідна реальність” філології.</p> <p>3.Слов'янська філологія як галузь філологічних знань. Слов'янська філологія – складова частина слов'янознавства. Компоненти слов'янознавства і слов'янської філології</p>		<p>ства. Київ, 2000. С.7-11.</p> <p>3. Семиног Оксана. Вступ до слов'янської філології. С. 4-9.</p>			
<p>Тема 2. <i>Історія давніх слов'ян. Релігія у слов'ян.</i> Християнство у слов'ян.</p> <p>1. Давні слов'яни та їх прабатьківщина. Відомості давніх істориків про слов'ян.</p> <p>2. Сучасні точки зору на походження і прабатьківщину слов'ян. Археологічні дані про історію слов'ян. Життя давніх слов'ян за даними їх мови. Проблема етногенезу слов'ян. 3. Поширення слов'янського етносу на протязі I тисячоліття н.е. Заселення слов'янами Балканського півострова. Слов'яни та їх сусіди. Трихотомія слов'янського мовного масиву за територіальними і власне мовними ознаками.</p> <p>4. Релігія у слов'ян. Християнство у слов'ян. Територіальні й етнічні сфери православ'я, като-</p>	<p>Лекція, практичне заняття, самостійна робота</p>	<p>1. Лучик В.В. Вступ до слов'янської філології: підручник Київ: Академія, 2013. С. 34-129.</p> <p>2. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до XX ст.). Курс лекцій //За ред. В.І. Ярового. Київ, 2003.</p> <p>3. Мельник Я. Г., Лазарович О.М. Церковнослов'янська мова. Івано-Франківськ, 2017. С. 5-8.</p> <p>4. Семиног Оксана. Вступ до слов'янської філології. С. 20-24.</p>	<p>2 год. 2 год. опрацювати відповідні джерела; тести</p>	<p>5 балів</p>	<p>Згідно з електронним розкладом</p>

лицизму і протестантства. Іслам у південних слов'ян					
<p>Тема 3. <i>Праслов'янська спільність людей і праслов'янська мовна єдність.</i></p> <p>1. Генеалогічна класифікація слов'янських мов. Загальна характеристика сучасних слов'янських мов.</p> <p>2. Загальна характеристика праслов'янської мови. Хронологічні рамки і територіальна віднесеність праслов'янської мови.</p> <p>3. Вокалізм і консонантизм праслов'янської мови. Довгі та короткі голосні праслов'янської мови. Транскрипція праслов'янської мови. Закон відкритого складу.</p> <p>4. Фонетичні зміни у системі голосних праслов'янської мови. Зредуковані голосні, їх історія у різних слов'янських мовах</p>	Лекція, практичне заняття, самостійна робота	<p>1. Лучик В.В. Вступ до слов'янської філології: підручник. Київ: Академія, 2013. С. 16-33.</p> <p>2. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства. Київ, 2000. С. 64-61, 69-73.</p> <p>3. Семиног Оксана. Вступ до слов'янської філології. С. 34-40.</p>	2 год. 2 год. опрацювати відповідні джерела	5 балів	Згідно з електронним розкладом
<p>Тема 4. <i>Фонетичні процеси у системі голосних праслов'янської мови, викликані дією закону відкритого складу.</i></p> <p>1. Монофтонгізація дифтонгів.</p> <p>2. Зміна давніх сполусамостійна робота чень *or, *ol, *er, *el у середині слова між приголосними.</p> <p>3. Історія початкових дифтонгічних сполучень *or, *ol.</p> <p>4. Історія носових голосних.</p> <p>5. Зміна сполучень зредукованих з плавни-</p>	Лекція, практичне заняття, самостійна робота	<p>1. Лучик В.В. Вступ до слов'янської філології: підручник. Київ: Академія, 2013. С. 19-30.</p> <p>2. Мельник Я. Г., Лазарович О.М. Церковнослов'янська мова. Івано-Франківськ, 2017. С. 8-11.</p> <p>3. Семиног Оксана. Вступ до слов'янської філології. С. 41-48.</p>	2 год. 2 год. опрацювати відповідні джерела; письмові завдання	5 балів	Згідно з електронним розкладом

ми <i>r, l</i> та виникнення складотворчих плавних					
<p>Тема 5. Фонетичні процеси у системі приголосних праслов'янської мови.</p> <p>1. Зміна приголосних у сполученні з <i>j</i> та перед голосними переднього ряду. Палаталізація приголосних у праслов'янській мові та наслідки у різних слов'янських мовах.</p> <p>2. Утрата кінцевих приголосних. Спрощення груп приголосних.</p> <p>3. Чергування приголосних та вивчення цієї теми у школі.</p>	Лекція, практичне заняття, самостійна робота	1. Лучик В.В. Вступ до слов'янської філології: підручник. Київ: Академія, 2013. С. 19-30. 2. Семиног Оксана. Вступ до слов'янської філології. С. 41-48.	2 год. 2 год. опрацювати відповідні джерела; тести; письмові завдання	5 балів	Згідно з електронним розкладом
<p>Тема 6. Основні тенденції формування граматичних категорій у праслов'янській мові.</p> <p>1. Формування граматичних категорій у праслов'янській мові: а) іменні категорії; типи основ іменників; б) дієслівні категорії; в) історія часових форм.</p> <p>2. Діалектна диференціація праслов'янської мови в кінці VI – поч. VII ст.</p>	Лекція, практичне заняття, самостійна робота	1. Лучик В.В. Вступ до слов'янської філології: підручник. Київ: Академія, 2013. С.19-25. 2. Супрун А.Е. Введение в славянскую филологию. Минск, 1989. 3. Семиног Оксана. Вступ до слов'янської філології. С. 51-60.	2 год. 2 год. опрацювати відповідні джерела	5 балів	Згідно з електронним розкладом
<p>Тема 7. Праслов'янська лексика.</p> <p>1. Індоевропейський пласт праслов'янської лексики. Балтослов'янський пласт. Слов'янський пласт лексики.</p> <p>2. Лексика окремих слов'янських мов. Спільні риси в лексиці сучасних слов'янських мов.</p> <p>3. Фразеологічна спадщина праслов'янської мови. Фразеологічні паралелі в різних слов'янських мовах.</p>	Лекція, самостійна робота	1. Лучик В.В. Вступ до слов'янської філології: підручник. Київ: Академія, 2013. С.19-25. 2. Супрун А.Е. Введение в славянскую филологию. Минск, 1989. 3. Семиног Оксана. Вступ до слов'янської філології. С. 51-60.	2 год. опрацювати відповідні джерела	5 балів	Згідно з електронним розкладом

4. Використання історичних коментарів у шкільних курсах мови і літератури					
<p>Тема 8. Розвиток писемності у слов'ян.</p> <p>1. Історичні передумови виникнення письма у слов'ян. Початок слов'янської писемності. Роль просвітителів Костянтина і Мефодія в історії розвитку письма у слов'ян.</p> <p>2. Давньослов'янські азбуки: глаголиця і кирилиця. Їх поширення. Історія кирилиці. Кириличні алфавіти української, білоруської, болгарської, македонської і сербської мов. Російська гражданська азбука. Кириличний алфавіт української мови: історія розвитку. Типи кириличного письма.</p> <p>3. Поширення у слов'ян латинської графіки, її трансформація у польській, чеській, словацькій, лужицьких, словенській і хорватській мовах. Діакритичні знаки і двознаки.</p> <p>4. Пам'ятки писемності у слов'ян: їх класифікація та характеристика</p>	Лекція, практичне заняття, самостійна робота	<p>1. Лучик В.В. Вступ до слов'янської філології: підручник. Київ: Академія, 2013. С. 130-166.</p> <p>2. Мельник Я. Г., Лазарович О.М. Церковнослов'янська мова. Івано-Франківськ, 2017. С.12-29.</p> <p>Семиног Оксана. Вступ до слов'янської філології. С. 62-67.</p>	2 год. 2 год. опрацювати відповідні джерела; підготувати мультимедійну презентацію	5 балів	Згідно з електронним розкладом
<p>Тема 9. Розвиток книгодрукування у слов'ян.</p> <p>1. Кириличні першодруки та їх значення для зміцнення міжслов'янських літературних зв'язків. Інкунабули у слов'ян. Початок розвитку книгодрукування у слов'ян.</p> <p>2. Книгодрукування у західних слов'ян. Кириличні першодруки Швайпольта Фіюля. Роз-</p>	Лекція, практичне заняття, самостійна робота	<p>1. Лучик В.В. Вступ до слов'янської філології: підручник. Київ: Академія, 2013. С. 167-170.</p> <p>2. Мельник Я. Г., Лазарович О.М. Церковнослов'янська мова. Івано-Франківськ, 2017. С. 49-61.</p>	2 год. опрацювати відповідні джерела; підготувати мультимедійну презентацію; тести	5 балів	Згідно з електронним розкладом

<p>виток книгодрукування у Чехії.</p> <p>3. Книгодрукування у південних слов'ян. Перші кириличні видання у південних слов'ян. Перші слов'янські глаголичні друки.</p> <p>4. Книгодрукування у східних слов'ян. Видавнича діяльність Франциска Скорини, Петра Мстиславця та Івана Федорова. Розвиток книгодрукування у Києво-Печерській Лаврі</p>					
<p>Тема 10. Становлення та розвиток слов'янської філології.</p> <p>1. Становлення та розвиток східнослов'янської філології.</p> <p>2. Становлення та розвиток західнослов'янської філології.</p> <p>3. Становлення та розвиток південнослов'янської філології.</p> <p>4. Зарубіжна слов'янська філологія.</p>	<p>Самостійна робота</p>	<p>1. Лучик В.В. Вступ до слов'янської філології: підручник Київ: Академія, 2013. С.246-329.</p> <p>2. Семиног Оксана. Вступ до слов'янської філології. С. 143-154.</p>	<p>опрацювати відповідні джерела; підготувати мультимедійну презентацію</p>		
6. Система оцінювання курсу					
<p>Загальна система оцінювання курсу</p>	<p>Оцінювання здійснюється за національною та ECTS шкалою оцінювання на основі 100-бальної системи. (Див.: пункт 9.3. "Види контролю" Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»). Загальні 100 балів включають: 60 балів – поточний контроль (практичні заняття та підсумкові тестування), 20 балів – письмова контрольна робота, 20 балів – самостійна робота.</p>				
<p>Вимоги до письмової роботи</p>	<p>Конкретне виконання завдання, осмислене пояснення, розуміння та вміння грамотно викладати свої думки.</p>				
<p>Практичні заняття</p>	<p>Оцінюються за п'ятибальною системою</p>				
<p>Умови допуску до підсумкового контролю</p>	<p>Виконання усіх запланованих програмою дисципліни форм навчальної роботи, які підлягають оцінюванню. Мінімальна кількість балів для позитивного зарахування курсу – 50 балів.</p>				
7. Політика курсу					
<p>Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку таких дій –</p>					

реагування відповідно ПОЛОЖЕННЯ про запобігання академічному плагіату у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» та ПОЛОЖЕННЯ про Комісію з питань етики та академічної доброчесності ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

8. Рекомендована література

1. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до XX ст.). Курс лекцій // За ред. В.І. Ярового. Київ, 2003.
2. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства. Київ, 2000.
3. Мельник Я.Г. Церковнослов'янська мова. Навчально-методичний посібник. Рекомендовано Міністерством освіти і науки України для студентів ВНЗ. Видання четверте, перероблене та доповнене. –Івано-Франківськ, 2017. – 251 с.
4. Леута О.І. Старослов'янська мова. Київ, 2001.
5. Лучик В.В. Вступ до слов'янської філології: підручник. Київ, Академія, 2013. 344 с.
6. Кононенко В. І. Контрастивна граматики української та польської мов: навчальний посібник. Київ: Вища школа, 2006. 391 с.
7. Семиног Оксана. Вступ до слов'янської філології. Інтернет ресурс. Режим доступу: http://chtyvo.org.ua/authors/Semenoh_Oksana/Vstup_do_slovianskoi_filolohii/
8. Супрун А.Е. Введение в славянскую филологию. Минск, 1989.